

УДК 373.3.091.12(477+493):005.962.131]:81'246.3

Тетяна Головатенко
ORCID iD [0000-0002-7545-3253](https://orcid.org/0000-0002-7545-3253)

викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання, аспірант,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
бул. І. Шамо, 18/2, 02154 м. Київ, Україна,
t.holovatenko@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ В МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ В УКРАЇНІ ТА ФЛАНДРІЇ (БЕЛЬГІЯ)

В статті здійснений порівняльний аналіз програм підготовки майбутніх вчителів початкової школи до роботи у мультилінгвальному середовищі на прикладі Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen та Київського університету імені Бориса Грінченка; виділено та систематизовано спільні тенденції професійної підготовки на рівні змістовно-методичного забезпечення, а саме: тривалість загально-педагогічної підготовки, компетентісно-орієнтоване навчання, індивідуалізація професійної траєкторії розвитку майбутнього вчителя, міжпредметна інтеграція на рівні освітньої програми, вивчення іноземних мов та методик їх навчання.

Ключові слова: вчитель початкової школи; іномовна підготовка; компетентісно-орієнтоване навчання; міжпредметна інтеграція; мультилінгвальне середовище; мультилінгвальність; професійна підготовка.

© Головатенко Тетяна, 2019

<https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.241258>

Вступ. Сучасний етап розвитку вищої освіти України характеризується орієнтацією на європейські цінності в освіті та вивчення європейського досвіду організації професійної освіти. Це обумовлено структурною схожістю систем вищої освіти у межах Болонської системи, яка уможливорює їх компаративний аналіз. Окрім цього, сформульовані в рамковому документі «Освіта та навчання 2020» (Education and Training 2020, 2009, pp. 4-6)

242

європейські пріоритети в освіті є цілком суголосними українським. Зокрема, підвищення якості та ефективності освіти, забезпечення якісної підготовки майбутніх вчителів (in-service training) МОН України також визначає національними пріоритетами у вищій освіті (Рашкевич, 2018, сс. 7, 10). Тому, виправданим є інтерес до вивчення системи професійної підготовки вчителів у країнах Європейського Союзу, які займають високі позиції світових рейтингів за критерієм якості та доступності освіти, рівнем професійної підготовки вчителів початкової школи (далі ПШ) та рівнем знань учнів, виявлених у міжнародних оцінюваннях. Однією з таких європейських країн, що потрапила до п'ятірки кращих освітніх систем серед країн-учасниць ОЕСР у 2016 р., є Бельгія (OECD, 2016).

Аналіз сучасних досягнень. На теренах України освітню систему Бельгії в контексті досліджень освітніх систем Європейського Союзу аналізували Т. Кристопчук, О. Локшина, А. Сбруєва, С. Сисоєва, та ін.. Дослідженням професійної освіти Бельгії займалися: Н. Грицай (підготовка вчителів біології), О. Жабенко (підготовка наукових кадрів), Н. Журавська (підготовка викладачів-аграрників), Ю. Закаулова та А. Ржевська (розвиток університетської освіти), С. Закревська (неформальна освіта дорослих), Є. Захаріна (професійна підготовка вчителів фізичної культури), І. Золотарьова (якість вищої освіти), Т. Кристопчук (система педагогічної освіти), Т. Кучай (професійна освіта), Є. Процько (підготовка вчителів англійської мови), О. Фучила (освіта дорослих), М. McAndrew (шкільна освіта в умовах багатоманітності), А. Gilis (компетентнісний профіль студентоцентрованого викладача ЗВО), М. Simons, G. Kelchtermans (організація педагогічної підготовки у Фландрії) та ін.. Проте, аналіз наукового дискурсу дозволяє зробити висновок про те, що підготовка вчителів ПШ до навчання іноземних мов (далі ІМ) та роботи у мультилінгвальному середовищі не була предметом цілісного аналізу. З огляду на це, **мета статті** – здійснити компаративний аналіз змісту

професійної підготовки вчителя початкової школи у Фландрії та Україні з метою визначення спільних тенденцій професійної підготовки вчителів до роботи у мультилінгвальному середовищі. З метою визначення та узагальнення стану розробленості проблеми ми використовуємо пошуково-бібліографічний метод, окрім цього з метою виокремлення особливостей професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи здійснюємо компаративний аналіз освітніх програм та їх змістово-методичного забезпечення.

Система вищої педагогічної освіти Фландрії. Система вищої освіти Бельгії має децентралізований характер, а питання освіти вирішуються у трьох регіонах (Фландрії, Валлонії та Брюссельському столичному регіоні) з урахуванням норм «м'якого права» Європейського Союзу, спільних пріоритетів країн Бенілюкс та державних пріоритетів у освіті. Зазначимо, що попри те, що вища освіта Бельгії зорганізована за Болонською системою, існують свої національні особливості її організації в кожному з трьох регіонів. Вищу педагогічну освіту, яка дозволяє отримати диплом вчителя та працювати фахом, студенти отримують на рівні МСКО 6 (ISCED 6). Цей рівень є бакалаврським або прирівняним до нього, та передбачає опанування програми тривалістю 3 або 4 роки (UNESCO, 2011, р. 53). Нормативно-правове регулювання питань вищої освіти у Фландрії здійснюється відповідно до закону «Про вищу освіту» (Codex Hoger Onderwijs, 2014). Вищу освіту можна отримати в університетах та коледжах (вищих школах Hogeschool), які пройшли державну сертифікацію. Для отримання ступеня бакалавра у Фландрії, відповідно до статті II.64 закону «Про вищу освіту» (Codex Hoger Onderwijs, 2014), необхідно опанувати щонайменше 180 кредитів ECTS. За законом «Про вищу освіту», бакалаврські програми можуть бути професійно або академічно орієнтованими (Codex Hoger Onderwijs, 2014).

Щоб стати вчителем у Фландрії, можна обрати один з трьох шляхів: університетська освіта, закінчення вищої школи Hogeschool, або отримання сертифікату у межах системи освіти дорослих (McKenzie Ph., 2004, p. 10). Як зазначають автори звіту, підготовленого ОЕСР щодо професійної підготовки у Фландрії (McKenzie Ph., 2004, p. 10), отримавши університетську освіту, вчитель може працювати вчителем-предметником у середній школі. Вчителів ПШ готують у вищих школах Hogeschool, де студенти опановують професійно орієнтовані програми, а особливий акцент робиться на практико-орієнтованому навчанні.

Прикладом такої професійно-орієнтованої програми є бакалаврська програма підготовки вчителя ПШ, запропонована у вищій школі Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen. Освітня діяльність цієї вищої школи Hogeschool окреслена статтею II.88 закону «Про вищу освіту» (Codex Hoger Onderwijs, 2014).

Отримати вищу педагогічну освіту в Фландрії можуть ті, хто успішно опанував курс середньої освіти будь-якого напрямку (загальна середня освіта ASO, мистецька середня освіта KSO, технічна середня освіта TSO, професійна середня освіта BSO) та склав вступний тест (placement test). Особливої уваги заслуговує опис вступного тесту, який абітурієнти складають дистанційно з метою визначення рівня сформованості власних компетентностей. Цей тест для майбутніх вчителів ПШ складається із чотирьох компонентів, які можна проходити у різний час: знання нідерландської мови (45 хв.), перевірка сформованості освітніх навичок (study skills) та мотивації (15 хв.), знання французької мови (75 хв.), та математики (45 хв.) (Vlaamse Hogescholenraad, 2018). Наявність сертифікату про проходження цього тесту є обов'язковою умовою при вступі до вищої школи. Водночас сертифікат не є вирішальним у питанні вступу, адже дозволяє абітурієнту дізнатися лише рівень, на якому він знаходиться. Результат тесту показує вступнику який матеріал необхідно повторити, а

вищій школі – як індивідуалізувати професійний розвиток студента за його бажанням (Vlaamse Hogescholenraad, 2018). З урахуванням вищезазначеного, студентам пропонують опанувати бакалаврську програму за 3 або 4 роки. У вищій школі Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen, за результатами вступного іспиту (placement test) та інституційного скринінгу-перевірки (screening) індивідуалізація професійного розвитку може відбуватися одним із наступних способів: використання онлайн-тренажерів для тренування правопису та математики; позааудиторні курси; індивідуальні консультації студентів; навчальні консультації; коучинг; неповна траєкторія (part-time trajectory), за якої 60 кредитів першого року навчання студенти опановують за 2 роки.

Трирічна професійна підготовка у вищій школі Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen передбачає опанування освітніх дисциплін у межах 180 кредитів ECTS (з розрахунку 1 кредит ECTS – 25 годин), спрямованих на теоретичну (загально-педагогічну та предметно-методичну), а також практичну підготовку вчителів ПШ. Впродовж трьох років на загально-педагогічну підготовку припадає 51 кредит, тобто 1275 год відведених на засвоєння педагогіки, психології, класного менеджменту, формування комунікативних навичок ефективного спілкування із суб'єктами освітнього процесу, забезпечення якості освітнього процесу, ознайомлення із принципами шкільної політики (Antwerpen, Lager Ondewijs, 2018).

Як зазначено у звіті Eurydice “Key Data on Teaching Languages at School in Europe” (Commission/EACEA/Eurydice, 2017, p. 86), у ПШ Фландрії працюють вчителі широкого профілю (generalist teachers), тому важливим є їх предметно-методична підготовка. До її змісту входить вивчення математики, науки, фізичної культури, мистецтва, французької як ІМ, нідерландської, а також методик навчання цих дисциплін (Antwerpen, Lager Ondewijs, 2018). Разом на предметний компонент підготовки відведено 69 кредитів, тобто

1725 год. (Antwerpen, Lager Ondewijs, 2018). Решта 63 кредити розподіляються між 54 кредитами (1350 год.) практики та 9 кредитами (225 год.) для написання бакалаврської роботи (Antwerpen, Lager Ondewijs, 2018).

У відсотковому співвідношенні на загально-педагогічну підготовку та практику припадає 28% та 29% навчального часу відповідно. На предметно-методичну підготовку відведено 38% навантаження, а на бакалаврське дослідження – 5%. Як засвідчив аналіз освітньої програми Lager Onderwijs (Antwerpen, Lager Ondewijs, 2018), значна увага приділена предметно-методичній підготовці. Проте, здійснюючи аналіз окремих робочих програм дисциплін можна чітко простежити міжпредметну інтеграцію та наявність структурно-логічної схеми освітньої програми для деяких дисциплін. Особливо помітною є тенденція до інтеграції у межах вивчення мов (рідної та іноземної).

Підготовка вчителя початкової школи до роботи у мультилінгвальному середовищі Фландрії. У межах підготовки вчителя широкого профілю до роботи у ПШ та на виконання рішення Барселонського саміту щодо вивчення 1 рідної та 2 ІМ з раннього віку (Conclusions of the European Council Meeting, Barcelona, 2002), а також з метою розповсюдження мультилінгвізму на теренах Європейського Союзу (A New Framework Strategy for Multilingualism, Brussels, p. 5), майбутні вчителі вивчають нідерландську (рідну мову) та французьку мови.

Задля досягнення мети статті уточнимо концепт «мультилінгвізм». Європейська Комісія розглядає це поняття як у площині здатності особи спілкуватися декількома мовами, так і в площині співіснування різних мовних спільнот на одній території (A New Framework Strategy for Multilingualism, Brussels, p. 3). Відповідно до цього визначення мова йде про індивідуальний мультилінгвізм та про мультилінгвальне мовне середовище та, як наслідок, мультикультурне середовище.

Вивчення мов є частиною предметно-мовної підготовки майбутнього вчителя ПШ до роботи в мультилінгвальному середовищі. Маємо зазначити, що відповідно до статті 4 Конституції Бельгії, ця країна є тримовною (De Belgische Grondwet, 1994). Державними мовами є нідерландська, французька та німецька. У Фландрії учням ПШ пропонується вивчати англійську та французьку мови (Commission/EACEA/Eurydice, 2017, p. 44). Відтак, у межах професійної підготовки студенти продовжують вивчення рідної та ІМ, методик їх навчання, а також вивчають інтегровані соціокультурно спрямовані модулі/дисципліни. Проаналізуємо їх зміст детальніше.

Дисципліна *Taal Bouwstenen (Language Building Blocks)* є двомовною та викладається нідерландською та французькою мовами впродовж 3 кредитів у першому семестрі. За класифікацією Дж. Сеноз, така програма побудована за моделлю мовної підтримки за типом А (Cenoz & Genesee, 1998, p. 121), коли вивчення французької відбувається з метою подальшого спілкування нею як іноземною мовою у Фландрії (target language), але вона не є мовою навчання (medium of instruction). Окрім теоретичних основ обох мов, студенти вивчають як створювати комунікативно-спрямоване освітнє середовище та розвивати уміння учнів усно та письмово спілкуватися цими мовами; студенти вчаться враховувати міжкультурний контекст ПШ; удосконалюють свій рівень володіння французькою на рівні B1; опановують основи методики навчання мов (Antwerpen, Lager Onderwijs en training. *Taal Bouwstenen 1*, 2018). Аудиторна робота студентів передбачає 21 год. лекційних/практичних занять та 54 год. поза аудиторної роботи у бібліотеці (Antwerpen, Lager Onderwijs en training. *Taal Bouwstenen 1*, 2018). Контроль успішності студентів здійснюється під час опанування курсу (50%) та усного іспиту (50%), якщо курс проходиться вперше, та письмового іспиту з нідерландської та французької (50%) та усного іспиту (50%), якщо цей курс

перескладається (складається вдруге) (Antwerpen, Lager Onderwijs en training. Taal Bouwstenen 1, 2018).

На вивчення нідерландської як рідної мови у межах дисципліни *Let op, letters 2* (Attention, letters 2) відведено 3 кредити. Метою цієї дисципліни є опанування студентами методики навчання читанню та письму; впровадженню диференційованого підходу; створенню мовно-спрямованого розвивального середовища (Antwerpen, Onderwijs en training. *Let op, letters 2*, 2018). Навчальне аудиторне навантаження студентів складає 20 год. лекційних/практичних занять, 8 год. та 47 год. позааудиторної роботи (Antwerpen, Onderwijs en training. *Let op, letters 2*, 2018). Оцінювання досягнень студента при першій та другій здачі курсу відбувається диференційовано: 75% припадає на усний іспит, а 25% на тестування впродовж курсу (Antwerpen, Onderwijs en training. *Let op, letters 2*, 2018).

Студенти продовжують вивчення методики навчання французької мови як іноземної у межах *Didactiek Frans als vreemde taal 2* (Didactics of French as a Foreign Language). Навчальне навантаження студентів (3 кредити) розподілено між 25 год. лекційних/практичних занять та 50 год. позааудиторної роботи. Студенти опановують методику навчання французької, вивчають як створювати комунікативне середовище, планувати уроки та проводити їх (спостереження уроків, навчання у мікрогрупах, проведення пробних уроків) (Antwerpen, Onderwijs en training. *Didactiek Frans als vreemde taal 2*, 2018). Методику навчання французької як ІМ студенти опановують французькою, тобто ця програма також розроблена відповідно до моделі мовної підтримки за типом А (Cenoz & Genesee, 1998, p. 121). На етапі оцінювання успіхів студентів по проходженню цього курсу, 40% відведено на практичну складову курсу (20% навчання у мікрогрупах та 20% підготовка план-конспекту та власне уроку), а 60% – на усний іспит із методики навчання. Якщо цей курс студент перескладає вдруге, то 40% відведено на виконання індивідуальних завдань, а 60% – на усний іспит та

здачу план-конспектів уроків (Antwerpen, Onderwijs en training. Didactiek Frans als vreemde taal 2, 2018).

Подальше опанування методик навчання нідерландської та французької мов відбувається під час курсу *Taal in zicht 3 (Language in Sight 3)* тривалістю 6 кредитів. Метою цього курсу є поглиблення знань студентів з методики та підготовка до практики. В межах курсу розглядаються питання мовної політики, міжкультурної взаємодії, студенти вчаться розробляти інтегровані уроки французької мови. В опануванні цього курсу ключову роль відіграє самостійна робота студента: 38 год. лекційних/практичних занять, 7 год. відведено на виконання практико-орієнтованих завдань та 105 год. на поза аудиторну роботу. На етапі оцінювання курсу, 60% відведено на поточне оцінювання, а 40% - на письмовий іспит з нідерландської та усний з французької мови (Antwerpen, Onderwijs en Training. *Taal in zicht 3*, 2018). Цей курс також є курсом моделі мовної підтримки за типом А (Cenoz & Genesee, 1998, p. 121). Разом на опанування мовної освіти виділено 15 кредитів, тобто 8,3% загальної підготовки вчителя ПШ.

Окрім мовної та методичної підготовки, майбутні вчителі вивчають ряд інтегрованих модулів/дисциплін, спрямованих на ознайомлення із соціокультурними особливостями взаємодії у мультилінгвальному середовищі. Модулі, що стосуються організації співпраці у міжкультурній групі/класі є компонентом всіх дисциплін, тому ми зосередимо нашу увагу на змісті інтегрованих дисциплін, до яких належать: *Sociaal en cultureel traject 1-2 (Social and Cultural Trajectory, 3 кредити)*, *Eerste leerjaar 5 (First Grade, 6 кредитів)*, та *Krachtige leeromgeving 5 (Powerful Learning Environment, 3 кредити)*. Ці дисципліни спрямовані на поглиблення знань студентів про культурно-політичне середовище у якому вони знаходяться, ознайомлення із світовими культурними подіями; умінню організовувати співпрацю в міжкультурних групах, спілкуватися із дітьми із різним мовним досвідом;

особливості навчання мов на початковому етапі навчання у першому класі; умінню розробляти навчальні матеріали та індивідуалізувати їх; створення розвивального середовища французькою мовою (Antwerpen, Lager Ondewijs, 2018). У освітній програмі на опанування цих дисциплін відведено 12 кредитів, тобто 6,6% загального навантаження.

Отже, важливого значення у процесі підготовки майбутнього вчителя ПШ до роботи у мультилінгвальному середовищі Фландрії набуває індивідуалізація траєкторії професійного розвитку, імплементація мультилінгвальних освітніх програм мовної підтримки (вивчення ІМ, що не є мовою навчання), вивчення соціокультурно спрямованих модулів/дисциплін, збільшення кількості годин, відведених на самостійну роботу, диференційований підхід до складання іспитів та проведення двомовних іспитів.

Підготовка вчителя початкової школи в Україні. З метою виділення спільних тенденцій професійної підготовки вчителів ПШ до роботи у мультилінгвальному середовищі проаналізуємо освітню програму «Початкова освіта» в Україні на прикладі Київського університету імені Бориса Грінченка (далі Університет Грінченка).

Підготовка вчителів ПШ в Україні також відбувається на рівні МСКО 6 та в Університеті Грінченка представлена програмою тривалістю 3 роки 10 місяців, що передбачає опанування 240 кредитів (180 кредитів обов'язкових та 60 кредитів спеціалізації за вибором студента) (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018). Варто зазначити, що 1 кредит відповідає 30 годинам. З метою релевантності компаративного аналізу, ми не братимемо до аналізу 60 кредитів спеціалізації. Зарахування до Університету Грінченка відбувається за середнім балом документа про освіту та результатами іспитів зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури, історії України та біології/математики. На відміну від Фландрії, результати цих тестів мають важливе значення при вступі та не дозволяють вибудувати

траєкторію професійного розвитку. Не зважаючи на це, індивідуальна корекція знань студентів відбувається за результатами вхідного тестування, яке забезпечується кожним викладачем. Індивідуалізація може бути у формі групи вирівнювання, індивідуальних консультацій та роботи у центрах компетентностей.

Обов'язкові 180 кредитів розподілено між: загально-педагогічними дисциплінами, спрямованими на формування загальних та фахових компетентностей; предметно-методичною підготовкою, практикою та атестацією. На загально-педагогічну підготовку майбутнього вчителя ПШ припадає 51 кредит (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018, сс. 10-11). На предметно-методичну підготовку відведено 63 кредити (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018, сс. 10-11). Практика розподілена між 63 кредитами впродовж всього часу навчання, а 3 кредити відведено на проходження атестації (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018, с. 11). У відсотковому співвідношенні 28% відведено на загально-педагогічну підготовку, по 35% на предметно-методичну підготовку та практику, а 2% – на проходження атестації.

Порівнюючи освітню програму *Lager Onderwijs* та «Початкова освіта» зазначимо, що в Університеті Грінченка більше годин відведено на практичну та предметно-методичну підготовку. Проте, ретельного аналізу потребують компоненти підготовки, що спрямовані на підготовку вчителів до роботи у мультилінгвальному та мультикультурному середовищі.

Аналіз бакалаврської освітньої програми «Початкова освіта» засвідчив, що на вивчення ІМ (англійської або німецької мови) та методики навчання відведено 12 кредитів, тобто 6,6% загального навантаження. Якщо аналізуємо освітній план у Фландрії ми зараховували вивчення рідної мови до компоненту мультилінгвальної підготовки, то у вітчизняному освітньому плані питання навчання української мови як іноземної у змісті дисципліни не

розглядається. Окрім цього, не менш важливим компонентом мультилінгвальної підготовки вчителя ПШ є соціокультурний компонент. Аналіз змісту робочих програм Університету Грінченка дозволяє зробити висновок про те, що формування свідомого, соціально відповідального ставлення до оточуючих, поваги до різноманітності та мультикультурності є компонентом Університетських студій (4 кредити), Філософських студій (4 кредити), Соціальної і здоров'язбережувальної освіти (4 кредити) та Іншомовної освіти (12 кредитів). Проте, з'ясовано, що ці дисципліни у більшій мірі ознайомлюють із різноманітністю та мультикультурністю як феноменами, а не розглядають методику роботи з мультикультурними чи мультилінгвальними групами у ПШ (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018).

Такий розподіл кредитів свідчить на користь практико-орієнтованого навчання в Університеті Грінченка. Разом з цим, компонент підготовки до роботи у мультилінгвальному середовищі представлений лише вивченням ІМ.

Висновки. Здійснений нами компаративний аналіз освітніх програм спеціальності «Початкова освіта» у Фландрії та Україні дозволяє констатувати, що є ряд спільних тенденцій професійної підготовки вчителів ПШ, що дозволяє обмінюватися досвідом у двосторонньому порядку. Ці тенденції стосуються організації професійної підготовки та прослідковуються на рівні змістово-методичного забезпечення професійної підготовки, а також тенденції, що прослідковуються у підготовці до роботи у мультилінгвальному середовищі. На організаційному та змістово-методичному рівні тенденцією є підготовка вчителів широкого профілю; тривалість загально-педагогічної підготовки є однаковою (28% основного навантаження). Спільними тенденціями на рівні змісту та форм професійної підготовки є компетентнісно-орієнтоване навчання, практико-орієнтоване навчання, індивідуалізація професійної траєкторії розвитку майбутнього

вчителя, реалізація міжпредметної інтеграції на рівні всієї освітньої програми. Спільною тенденцією у контексті підготовки вчителів до роботи у мультилінгвальному середовищі є вивчення ІМ та методики навчання дітей молодшого шкільного віку ІМ. Водночас, варто зазначити, що компонент професійної підготовки майбутнього вчителя до роботи у мультилінгвальному середовищі є більш розробленим у Фландрії.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні змісту професійної підготовки вчителів початкової школи до роботи у мультилінгвальному середовищі Валлонії та Брюсселю із подальшим обґрунтуванням можливих шляхів його впровадження в Україні.

Література

- Освітньо-професійна програма 013.00.01 "Початкова освіта". URL: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/pi/po_bak_op_ys-2018.pdf (дата звернення: 19.12.2018).
- Рашкевич Ю. Національні пріоритети у сфері вищої освіти. *Міжнародний інформаційний тиждень програми Еразмус+ в Україні*. Київ. 2018. С. 1-11. URL: <http://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/infodays/Erasmus%20priorities.pdf> (дата звернення: 10.12.2018).
- A New Framework Strategy for Multilingualism. *Commission of the European Communities. European Legislation*. 2005. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:EN:PDF> (дата звернення: 10.12.2018).
- Cenoz J., Genesee F. *Beyond Bilingualism. Multilingualism and Multilingual Education*. Clavedon: Multilingual Matters Ltd., 1998. 288 p.
- Codex Hoger Onderwijs від 27/02/2014. Дата оновлення: 30.08.2018. URL: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14650> (дата звернення: 10.12.2018).
- Conclusions of the European Council Meeting. *European Council*. Barcelona, 2002. URL: [https://www.scilt.org.uk/Portals/24/EuropeanCouncil_2002_Conclusions\(Barcelona\).pdf](https://www.scilt.org.uk/Portals/24/EuropeanCouncil_2002_Conclusions(Barcelona).pdf) (дата звернення: 10.12.2018).
- De Belgische Grondwet від 17/02/1994. Дата оновлення: 22/08/2012. URL: <http://www.webcitation.org/6Hh0VWe9E> (дата звернення: 10.12.2018).
- Education and Training 2020: Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training ('ET

- 2020') від 28.05.2009. 2009/C 119/02. *Official Journal of the European Union*. 2009. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EN) (дата звернення: 10.12.2018).
- Education at a Glance 2016: OECD Indicators. *OECD*. 2016. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2016/belgium_eag-2016-43-en#page1 (дата звернення: 10.12.2018).
- Informatiefolder Instaptoets Lerarenopleiding. URL: http://www.vlaamsehogescholenraad.be/documenten/Publicaties/vlhora_f_olderINSTAP_18-19.pdf (дата звернення: 10.12.2018).
- ISCED 2011. *UNESCO*. 2011. URL: <http://uis.unesco.org/en/topic/international-standard-classification-education-isced> (дата звернення: 10.12.2018).
- Key Data on Teaching Languages at School in Europe. *Commission/EACEA/Eurydice*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. DOI:10.2797/839825.
- Lager Onderwijs en training. Taal Bouwstenen 1. URL: <https://bamaflexweb.ap.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?a=120291&b=5&c=1> (дата звернення: 18.12.2018).
- Lager Ondewijs. URL: <https://www.ap.be/opleiding/lager-onderwijs> (дата звернення: 18.12.2018).
- McKenzie Ph., Emery H., Santiago P., Sliwka A. Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers. The Flemish Community of Belgium. *OECD*, 2004. URL: <https://www.oecd.org/fr/belgique/32023762.pdf> (дата звернення: 10.12.2018).
- Onderwijs en training. Didactiek Frans als vreemde taal 2. URL: <https://bamaflexweb.ap.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?a=120267&b=5&c=1> (дата звернення: 18.12.2018).
- Onderwijs en training. Let op, letters 2. URL: <https://bamaflexweb.ap.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?a=120272&b=5&c=1> (дата звернення: 18.12.2018).
- Onderwijs en Training. Taal in zicht 3. URL: <https://bamaflexweb.ap.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?a=120300&b=5&c=1> (дата звернення: 18.12.2018).

References

- Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen. (2018). Lager Onderwijs en training. Taal Bouwstenen 1. Retrieved from: <https://bamaflexweb.ap.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?a=120291&b=5&c=1> (nl).
- Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen. (2018). Lager Ondewijs. Retrieved from: <https://www.ap.be/opleiding/lager-onderwijs> (nl).
- Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen. (2018). Onderwijs en training. Didactiek Frans als vreemde taal 2. Retrieved from:

- <https://bamaflexweb.ap.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?a=120267&b=5&c=1> (nl).
- Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen. (2018). Onderwijs en training. Let op, letters 2. Retrieved from: <https://bamaflexweb.ap.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?a=120272&b=5&c=1> (nl).
- Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen. (2018). Onderwijs en Training. Taal in zicht 3. Retrieved from: <https://bamaflexweb.ap.be/BMFUIDetailxOLOD.aspx?a=120300&b=5&c=1> (nl).
- Borys Grinchenko Kyiv University. (2018). Osvitno-profesiina prohrama 013.00.01 "Pochatkova osvita" [Educational and Professional programme 013.00.01 «Primary Education»]. Retrieved from: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/pi/po_bak_opys-2018.pdf (ukr).
- Cenoz, J., & Genesee, F. (1998). *Beyond Bilingualism. Multilingualism and Multilingual Education*. Clavedon: Multilingual Matters Ltd (eng).
- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. (2005). *A New Framework Strategy for Multilingualism*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:EN:PDF> (eng).
- Council of the European Union. (2009). *Education and Training 2020*. Retrieved from: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EN) (eng).
- De Belgische Grondwet. (1994). Retrieved from: <http://www.webcitation.org/6Hh0VWve9E> (nl).
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2017). *Key Data on Teaching Languages at School in Europe (2017)*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2797/839825 (eng).
- European Council (2002). *Conclusions of the European Council Meeting, Barcelona*. Retrieved from: [https://www.scilt.org.uk/Portals/24/EuropeanCouncil_2002_Conclusions\(Barcelona\).pdf](https://www.scilt.org.uk/Portals/24/EuropeanCouncil_2002_Conclusions(Barcelona).pdf) (eng).
- Flemish Ministry of Education and Training. (n.d.). *Codex Hoger Onderwijs*. Retrieved from: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14650> (nl).
- McKenzie, Ph., Emery, H., Santiago, P., Sliwka, A. (2004). *Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers*. The Flemish Community of Belgium. Retrieved from: <https://www.oecd.org/fr/belgique/32023762.pdf> (eng).
- OECD. (2016). *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*. Retrieved from: https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2016/belgium_eag-2016-43-en#page1 (eng).

- UNESCO. (2011). ISCED 2011. Retrieved from: <http://uis.unesco.org/en/topic/international-standard-classification-education-isced> (eng).
- Vlaamse Hogescholenraad. (n.d.). Informatiefolder Instaptoets Lerarenopleiding. Retrieved from: http://www.vlaamsehogescholenraad.be/documenten/Publicaties/vlhora_folderINSTAP_18-19.pdf (nl).
- Rashkevych, Yu. (2018). Mizhnarodnyi informatsiyni tyzhden prohramy Erasmus+ v Ukraini. Natsionalni priorytety u sferi vyshchoi osvity [International Informational Week of Erasmus+ Programme. National priorities in higher education], (p. 1-11). Kyiv. Retrieved from: <http://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/infodays/Erasmus%20priorities.pdf> (ukr).

ОСОБЕННОСТИ СОДЕРЖАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К РАБОТЕ В МУЛЬТИЛИНГВАЛЬНОЙ СРЕДЕ В УКРАИНЕ И ФЛАНДРИИ (БЕЛЬГИЯ)

Головатенко Татьяна, преподаватель кафедры иностранных языков и методик их обучения, аспирант, Киевский университет имени Бориса Гринченка, бул. И. Шамо, 18/2, 02154 г. Киев, Украина, t.holovatenko@kubg.edu.ua

В статье осуществлен сравнительный анализ программ подготовки будущих учителей начальной школы к работе в мультилингвальной среде на примере Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen и Киевского университета имени Бориса Гринченко; выделены и систематизированы общие тенденции профессиональной подготовки на уровне содержательно-методического обеспечения, а именно: продолжительность общепедагогической подготовки, компетентностно-ориентированное обучение, интерактивное обучение, индивидуализация профессиональной траектории развития будущего учителя, межпредметная интеграция на уровне образовательной программы, изучение иностранных языков и методик их обучения.

Ключевые слова: учитель начальной школы; иноязычная подготовка; компетентностно-ориентированное обучение; межпредметная интеграция; мультилингвальность; мультилингвальная среда; профессиональная подготовка.

**PECULIARITIES OF THE CONTENT OF PRIMARY SCHOOL
TEACHER PROFESSIONAL TRAINING TO WORKING IN
MULTILINGUAL ENVIRONMENT IN UKRAINE AND FLANDERS
(BELGIUM)**

Holovatenko Tetiana, lecturer of the Department of Foreign Language and their Methodologies,
PhD student, Borys Grinchenko Kyiv University, blvd. I. Shamo, 18/2, 02154 Kyiv, Ukraine,
t.holovatenko@kubg.edu.ua

The article provides a comparative analysis of future primary school teacher training programs to working in a multilingual environment on the example of Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen and Borys Grinchenko Kyiv University. General tendencies in teacher training at the level of content and methodological support are highlighted and systematized. They are the duration of general pedagogical training, competency-based training, interactive learning, individualization of the professional trajectory of the future teacher, interdisciplinary integration at the level of the educational program, the study of foreign languages and teaching methodology. A significant importance before the enrollment to a Hogeschool in Flanders is given to a placement test enabling various types of further individualization of the professional training. In Ukraine individualization is applied after the institutional screening test. As evidenced by a curriculum analysis in both Flanders and Ukraine, study time of general pedagogical subjects is the same. A competency-based approach goes through the entire curriculum up to practical training which occupies a major place in the teacher training process. Teacher training to working in a multilingual environment takes place while learning foreign languages, teaching methodology, and studying socio-cultural modules/subjects. This approach is ensured through interdisciplinary integration within the curriculum. For instance, in Flanders students are offered a multilingual subject program, built as a language maintenance program type A (according to J. Cenoz) in both Dutch and French. In Ukraine students are offered an integrated course of English and teaching methodology. According to the results of our research, multilingual content of teacher training is more developed in Flanders. Therefore, further research of primary school teacher training to working in the multilingual environment in Wallonia and Brussels is needed.

Keywords: *competency-based approach; foreign language training; interdisciplinary integration; multilingual environment; multilingualism; primary school teacher; professional training.*

*Стаття надійшла до редакції 01.01.2019
Прийнято до друку 28.02.2019*